

Marija Gračaković

TRAGOM KNJIŽEVNOG I LJUDSKOG IDENTITETA MATE DVORNIČIĆA

“Bil si dub
ki čudo ploda je dal,
dub ki zavavik
zelen si ostal”

Zora Volarić Perhat

“Matu Dvorničiću na spomen”

Borislav Istrijski, dr. Mate Šantić, Ivan Cerović – pseudonimi su iza kojih stoji daroviti intelektualac, književnik, novinar, djelatnik u pravosuđu, pravnoj znanosti, poznati crkvenički odvjetnik i pučki branitelj sirotinje - MATE DVORNIČIĆ.

Usmenom predajom, riječ o Mati Dvorničiću došla je do mene prije njegovih knjiga tijekom mojeg djetinjstva na otoku Krku. Ne vjerujem da je netko od mojih suseljana posjedovao Dvorničićevu knjigu «Lišće moga granja», ali su se sudbine malih ljudi o kojima govori prepričavale «u nastavcima». Činilo se da u ovim pripovijestima dominira jezični izraz narodne književnosti, jer su pričane svakodnevnim uporabnim čakavskim jezikom domaće seoske sredine. Izbor tema bio je vrlo bogat, često u nesrazmjeru s pripovjedačevim izražajnim mogućnostima. Uostalom, Dvorničićeve su pripovijetke temom i iskazom vezane uz svoj praoblik usmenog pripovijedanja u zatvorenom krugu. Ja sam ih osjećala kao duševnu potrebu, slušala s nevjericom. Može li «Jure Braut iz Muraja», mog susjednog sela, biti junak pripovijetke? Kako je moguće da postane poznat baš po tome što se u njegovu kuću «ušuljao vrag»? Čudila sam se poput onih kojima je «Pismarica» fra Andrije Kačića Miošića bila prvo obrazovno štivo.

Mnogo godina kasnije, u Crikvenici, prvi put sam uzela u ruke knjigu jednostavnih korica i požutjelih listova «Lišće moga granja». Ova knjiga crtica, pjesama i feljtona izdana je u Crikvenici 1933. godine, a u njoj iščitavamo ne samo život i sudbine malih ljudi među kojima je odrastao i živio, već dobrotu, toplo suosjećanje i odlična autorova zapažanja.

Vrijeme je to kada je crikvenička Tiskara Pinter i drug (kasnije Vinodolska tiskara Danijela Kneza) tehnički osposobljena za tiskanje knjiga i novina, pa 1929. izdaje Gervaisov prvijenac «Čakavske stihove», 1933. knjige «Lišće moga granja» Mate Dvorničića i «Pačuharije» Ivana Lončarića-Papića. Sve tri knjige izdane su u vlastitoj nakladi.

MATE DVORNIČIĆ rođen je u Vrbniku 23. travnja 1886. i tu je završio pučku školu. Iskazujući nesvakidašnju bistrinu, upio je u rodnom gradu sva znanja što su mu ih mogle dati oskudne mjesne prilike, roditelji, učitelji, svećenici... Poslije smrti oca Mate skrb oko njegova školovanja preuzele su majka Franka, rođ. Volarić i očeva sestra Katarina. Gimnaziju s maturom završio je u Sušaku (1898.-1906.). Potom studira dvije godine bogosloviju u Zadru (1906.-1908.), ali zbog svojeg neprihvatanja krutih stegovnih pravila napušta bogosloviju, te nastavlja studij prava u Zagrebu, Grazu, Pragu, Berlinu i Lavovu gdje 1913. okončava studij i polaže državne pravosudne ispite.

Vrativši se u domovinu započinje sudsku praksu kod Sudbenog stola u Zagrebu. Početkom I. svjetskog rata, zbog svojih je hrvatskih domoljubnih stavova, uhićen i najprije utamničen u Rovinju, a potom interniran po raznim istarskim mjestima. Na koncu je poslan u vojsku u Siget, u 23. dalmatinsku pukovnicu.

Nakon rata nastavlja raditi kao pristav kod Sudbenog stola u Zagrebu, gdje 1920. polaže sudački ispit, a iste godine stječe i doktorat prava. Kraće vrijeme radi kao sudac u Orahovici. Položivši 1922. odvjetnički ispit dolazi u Crikvenicu gdje otvara odvjetnički ured. Bio je to uvod u Dorničićevih dvadeset pet plodnih i bogatih crikveničkih godina. Kada je 26. srpnja 1922. stigao u Crikvenicu imao je 36 godina, bogato životno i intelektualno iskustvo, obitelj: suprugu Mariju, rođ. Lovrić, rodnom iz Garice na Krku (s kojom je imao desetero djece), kćerku Franku i sina Matu (oboje ih je kasnije «pomeo» vihor II. svjetskog rata).

Crikvenicu je izabrao za svoju dužu životnu postaju «iz razloga zdravlja», jer je blagost podneblja odgovala slabosti njegovih pluća, iz zaljubljenosti u Primorje, Boduliju, Kiriju, more, masline i stijene, te iz potrebe da bude bliže voljenom Vrbniku, svojem «Soluniću», kako mu je tepao.

Vrbnik mu je ishodište (23. travnja 1886.) i zadnje počivalište (26. siječnja 1961.). Između njegovih 75 godina smjestio se pozornosti vrijedan životopis duhom bogatog, bistrog, postojanog, pronicljivog, nadarenog, blagog čovjeka, koji je bio otvoren i povjerljiv prema onima koje je volio, ali je znao i «podivljati» na nepravdu.

Izvanedno obrazovan nije se zadovoljavao samo odvjjetničkim radom. Njegovi su interesi bili iznad zanimanja prosječnog intelektualca. Poznao je latinski, njemački, češki, ruski i talijanski jezik, zanimao se za pučke običaje, povijest, kulturnu povijest Hrvatskoga primorja, posebno otoka Krka, filozofiju, toponomastiku, mitologiju, narodni život... Bavio se prevodilačkim radom.

Tijekom II. svjetskog rata bio je ponovo, zbog svojih domoljubnih stavova, proganjan. Talijanska ga je vlast prognala u zatočeništvo u mjesto Camerino u sjevernoj Italiji. Nakon kapitulacije Italije dopijeva na područja pod vlašću partizana. Nakon rata se oduševljeno uključuje u obnovu nove države. Kao istaknuti i strastveni zaštitnik obespravljenih vrlo se brzo sukobljuje i s novom vlašću, te 25. srpnja 1947. zatvara svoj odvjjetnički ured u Crikvenici i seli se na Krk, ali je to kasnije razdoblje za njega bilo – pakao. U stalnom sukobu s vlastima, nesretno i razočaran vratio se, nakon umirovljenja 1953., u svoj rodni Vrbnik i nije ga više htio napuštati. Dvorničićeva se djela, zbog sumnji u njegovu ideološku ispravnost, duže vrijeme nakon njegove smrti ne spominju u kulturnoj javnosti tadašnje države Jugoslavije.

Uza svoj odvjjetnički rad neumorno se bavio književnim stvaralaštvom što ga je započeo kao student bogoslovije u Zadru objavivši u «Pučkom prijatelju»

(Krk, 1907.) svoju prvu crticu «Oj dome domiću, ni mi ga nada te». Potom je objavljivao u «Riječkom novom listu», praškom «Valu», zagrebačkom «Obzoru», sušačkim «Primorskim novinama» i «Primorju». Piše pjesme, crtice, novele, članke, književne prikaze na književnom jeziku i čakavskom dijalektu. Napisao je libreto za operu «Vilina frula» koji je izručio skladatelju Anti Dobroniću. Kao pripovjedač i čakavski pjesnik nije za sobom ostavio velik broj književnih radova, ali se umjetničkim dosegom nekih od njih, naročito pjesmama izdigao nad zavičajne pisce svoga vremena ostavivši nam vrijedne književne bisere.

U sušačkom dnevniku «Naša sloga» objavio je prikaz knjige pjesama, prvi-jenca Drage Gervaisa «Čakavski stihovi», navodeći da «mladi pjesnik nenametljivo odaje osebujnu mekoću svoje duše». (M. D. Naša sloga, Sušak, 1929.) Napisao je predgovor knjizi Ivana Lončarića-Papića «Pačuharije», a prema autorovu zapisu, on ga je i nagovorio da tiska knjigu i osobno odnio rukopis u crikveničku Vinodolsku tiskaru.

Godine 1926. pokrenuo je izdavanje nezavisnog, izvanstranačkog tjednika za proširenje kulturnih, privrednih i gospodarskih prilika Gornjeg Jadrana i Primorja – «Čas». Pjesme, crtice i članke također je objavljivao u crikveničkim listovima «Kupališni vjesnik» (1929.) i «Vinodolski pokret» (1931.-1933.). Godine 1931. pokrenuo je izdavanje novina «Slavenski Jadran» kojima je on bio vlasnik, izdavač i odgovorni urednik. Izašlo je sedam brojeva ovih novina.

U Crikvenici je 1933. izdao u vlastitoj nakladi knjigu crtica, pjesama i feljtona «Lišće moga granja». U njoj je podjednako razvio sve strane svoje duše, te ostvario ideju da opiše ponekad tragične, ponekad čudnovate, nesvakidašnje zgrade

naših ljudi iz Crikvenice, Selca, Drivenika, Bribira, Svete Jelene, Garice, Muraja, Vrbnika, Dubašnice, Baške...

Bol, potrebu za ljubavlju, rješenje životnih problema autor ovdje ne traži u filozofiji i znanosti koje su mu bliske, već u čovječnosti, životu samom. Njemu su, kao čovjeku i piscu, glavna obilježja nježnost i blagost, iako se usred blagog osjećaja tišine javljaju i nagli disonantni krikovi, neočekivani zaokreti. Uza sve nedostatke koje danas možemo opaziti, knjiga nas vrlo lako može privući svojom neprolaznošću vrednota koje uzdižu ljudska stradanja i dušu. Ne smijemo zaboraviti činjenicu da je Dvorničić živio u vrlo prijelomnim vremenima u kojima su se često mijenjale državne tvorevine, a te su promjene uvjetovale i mijenjanje službenoga stava prema hrvatskome jeziku. Sve je to pridonijelo činjenici da je autor ponekad nesustavno i nedosljedno rabio tadašnji oblik hrvatskoga književnoga jezika. Dio te nedosljednosti uočavamo i u jeziku nekih čakavskih crtica, gdje likovi govore drugačijim čakavskim idiomom od onoga koji se rabi u njihovom govornom području.

Glavna značajka ovoga književnika je da je u njega razvijen intelektualni i emocionalni život obdaren snagom fantazije, da nam uspijeva dočarati sliku svijeta kako ju je sam vidio, probijajući se uglavnom sam, koristeći izvanredan dar zapažanja. U njegovom djelu, kada piše o malima, prezrenima i odbačenima, nema ni trunke poruge. On zabrinuto bdije nad njima.

U knjizi «Lišće moga granja» objavio je znatan broj pjesama «od kojih su neke antologijske» (M. Stojević). Kada je Zvane Črnja 1969. u svoju Antologiju čakavskoga pjesništva «Korablja začinjavaca» uvrstio i pet Dvorničićevih pjesama, led je bio probijen, pa je Dvorničić počeo dobivati zasluženno književno priznanje i ocjenu. Kazimir Urem u Antologiji čakavskoga pjesništva «Puntarska čakavska beseda» objavljuje Dvorničićevu pjesmu «Bodulski melar», Milorad Stojević 1986. u svojoj Antologiji – Studiji «Čakavsko pjesništvo XX. stoljeća» objavljuje mu pet pjesama.

«Daj mi kapju mora, da njoj se poklonim!» kaže u istoimenoj pjesmi. Spontan i iskren svoju je povezanost s morem i Primorjem Dvorničić iskazivao na različite načine. Vrlo je pomno promatrao svoj primorski svijet. I u ovome je dijelu svojega stvaralaštva pjesnik onih koji pate (npr. «Bodulski melar»). Stihove je stvarao uz zvukove bure, šumove mora, primorskih pejzaža. Uz ritam nekih pjesama osjećamo i sav dojam bure što urla nad krovovima primorskih kuća.

Godine 1946. objavio je u Rijeci studiju «Sphynx Adriatica» (Jadranska sfinga) pod pseudonimom dr. Mate Šantić. Ona je samo ulomak iz njegova neobjavljenog djela «Povijest Istre, Rijeke i Kvarnerskih otoka». To je studija iz prehistorijske toponomastike s izvornim razmišljanjima o povijesnim činjenicama o dolasku Hrvata. Ona odražava silnu intelektualnu snagu i svestranost autora.

Dvorničić je bio čovjek jake osjećajnosti i jakog duševnog života. U njegovom djelu iščitavamo bujan unutarnji život superiornog čovjeka shrvanog i rastrza-

nog problemima i «prozom» svakodnevlja, jer kako je zapisao: «Teško je kada je čovjek opterećen ljubavlju za sve ljude, voli svoj kraj i svoju dragu grudnu iz koje je nikao. Ali to je lijepo, veliko i čovječanski.»

Sažetak

Mate Dvorničić rodom je iz Vrbnika, otok Krk, gdje je rođen 23. travnja 1886. godine i završio pučku školu. Gimnaziju je završio u Sušaku, dvije godine studirao bogosloviju u Zadru, a potom studirao pravo u Zagrebu, Grazu, Pragu, Berlinu i Lavovu, gdje je 1913. završio studij i položio državni pravosudni ispit. U Zagrebu je položio sudački i advokatski ispit, te neko vrijeme službovao kod Sudbenog stola u Zagrebu. Godine 1922. došao je u Crikvenicu, koja mu je odgovarala zbog zdravstvenih razloga, a u 75 godini života našao utočište u svom Vrbniku. Uz odvjetničke poslove Dvorničić se bavio i književnim stvaralaštvom. Piše pjesme, crtice, novele, članke, književne prikaze na književnom jeziku i čakavskom dijalektu. Naše čitateljstvo sjeća se Dvorničevićeve knjige «Lišće moga granja», knjige crtica, pjesama i feljtona iz Crikvenice, Selca, Drivenika, Bribira, Svete Jelene, te nekoliko krčkih naselja. Veličinu njegove ličnosti i privrženosti ovom kraju najbolje je sam izrekao ovim riječima: «Teško je kada je čovjek opterećen ljubavlju za sve ljude, voli svoj kraj i svoju dragu rodnu grudnu iz koje je nikao. Ali to je lijepo, veliko i čovječanski.»

Ključne riječi

Mate Dvorničić, Vrbnik, Crikvenica, odvjetnik, intelektualac, književnik, pjesme, pripovjetke, feljtoni, antologije čakavskog pjesništva

Summary

Marija Gračaković • LITERAL AND HUMAN IDENTITY OF MATE DVORNIČIĆ

Mate Dvorničić was born in Vrbnik on the Island Krk on April 23rd 1886. He attended the primary school in Krk and graduated from the high school Sušak. Then he studied theology for two years in Zadar and afterwards chose law faculty in Zagreb, Graz, Prague, Berlin and Lavov, where he finally graduated in 1913. He became a judge and lawyer after having passed the exams and for some time worked in Zagreb. He came to Crikvenica in 1922. because the climate suited his delicate health. Dvorničić died in Vrbnik at 75. Apart from his law practice, Dvorničić spent much time writing. He wrote poetry, short stories, articles in Croatian and dialectal forms. Our readers may remember his book "Leaves of Our Branches", collection of short stories, poetry and appendixes about Crikvenica, Selce, Drivenik, Bribir, Sveta Jelena and some villages on island Krk. His great personality and attachment to this region is shown by his own words: "It is difficult for a man who loves all the people to love equally his home and homeland. But it is great, enormous and human."

Keywords

Mate Dvorničić, Vrbnik, Crikvenica, lawyer, intellectual, writer, poems, short stories, appendix, anthologies of chakavian poetry

Literatura:

Antun Barac «Književnost Istre i Hrvatskog primorja», Matica hrvatska Rijeka, Matica hrvatska Zagreb; Rijeka – Zagreb, 1968., str. 601.

Mate Dvorničić «Lišće moga granja», Vinodolska tiskara D. Kneza, Crikvenica, 1933.

Enciklopedija Leksikografskog zavoda 4, Leksikografski zavod FNRJ, Zagreb, 1954.

Ivan Lončarić-Papić «Pačuharije», Tisak Vinodolske tiskare D. Kneza, Crikvenica, 1933.- Predgovor knjizi, str. 3 – 8.

Ante Rojnić «Naši pisci i naše knjige», «Istra» br. 14, 1933., str. 30.

Vjekoslav Spinčić «Crtice iz hrvatske književne kulturne Istre», Zagreb, 1926.

Dr. Mate Šantić «Sphynx Adriatica» (Jadranska sfinga), Rijeka 1946., vlastita naklada

Usmeni iskazi sinova Boleslava i Borislava Dvorničića.

Bilješka o autorici

Marija Gračaković, Crikvenica, profesor u Srednjoj školi dr. Antuna Barca, Crikvenica.